

2021-жылдын 5-сентябрында №1
пед.кенеште каралды

А.Асаналиева

2021-жыл

**Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2012-жылдын 2-ноябрындагы
№765 Токтому менен бекитилген Жалпы билим берүү уюму жөнүндө типтүү
Жобонун негизинде кабыл алынган мамлекеттик стандартты аткаруунун
мониторинги жана баалоонун
НУСКАМАСЫ**

1-Бөлүм

1. Мониторинг билим берүү ишинин натыйжаларын, педагогикалык процесстин көйгөйлүү тараптарын айкындоо жана күтүлгөн натыйжаларды аныктоо үчүн мектепте билим берүү, максаттарга жана милдеттерге жетишүүнү жакшыртуу үчүн жүргүзүлөт.

-мониторингдин жана баа берүүнүн объекттери болуп төмөнкүлөр саналат:

-балдардын ден соолугун жана коопсуздугун камсыз кылуу үчүн шарттар

-үй бүлөө жана коомчулук менен өз ара аркеттенүү механизми

-балдардын өнүгүүсүнүн жана ден соолугунун дэңгээли

-имараттар жана участкалар, материалдар жана жабдуулар

2. Мониторинг ички жана тышкы болушу мүмкүн

- Мектепте балдарга билим берүү боюнча кызмат көрсөткөн адамдардын ишинин мониторингин «Билим берүү жөнүндө Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын» жана башка ченемдик-укуктук актыларды аткарууну билим берүү уюму жүргүзөт.

- Ички мониторингди мектеп администрациясы жана педагогдор балдарга билим берүү жана аларды өнүктүрүү процессине алардын жетишкендиктерине көз салуу жана контролдоо аркылуу ишти жакшыртуу жана ушул мамлекеттик стандарттын ченемдерине ылайык келтирүү максатында жүргүзүлөт.

3. Мониторинг жол жоболору өзүнө төмөнкүдөй аспектилерди камтыйт:

-натыйжалуу жана объективдүү мониторингди жүргүзүү үчүн ата-энелердин, жамааттын өкүлдөрүнүн катышуусу менен билим берүү жагынан кесиптик билими, иш тажрыйбасы бар адистерден турган жумушчу топ (3 адамдан кем эмес) түзүлөт.

-тышкы мониторинг жылына бир жолудан кем эмес жүргүзүлөт.

-мониторингдин алдыга коюлган милдетине жараша маалымат чогултуу, ар кандай ыкмалары (анкета жүргүзүү интервью) колдонулушу мүмкүн.

-натыйжалар милдеттүү түрдө жумушчу топ тарабынан жана андан аркы иште колдонмо катары пайдаланылышы мүмкүн.

-мониторингдин материалдары педагогикалык процесстин көйгөйлүү тараптарын айкындап билим берүү ишин коррекциялап жана күтүлгөн натыйжаларды баяндай алат.

-мониторинг айрым көйгөйлөрдү талдоого жана алардын чечилишин багытталышы мүмкүн.

4. Өлчөөнүн жана мониторингдин шаймандары индикаторлор:

-Булар изилденип жаткан объекттин байкоо жүргүзүүгө жана өлчөөгө жеткиликтүү касиеттери

2-Бөлүм

Окуучулардын ишмердүүлүгүн баалоо – педагогикалык процесстин маанилүү элементи болуп эсептелет, ал эми баа – мугалимдин тигил же бул милдетин аткарууда таасирдүү

педагогикалык каражат. Кандай гана баалоо болбосун, ал окутуу-окуу процессинде мугалим менен окуучунун өз ара аракеттешүүсү канчалык натыйжалуу экендиги тууралуу окуучунун же мугалимдин маалымат алуу муктаждыгынан келип чыгат.

Педагогикалык иш-аракеттердин негизги принциби – бул окуучулардын өнүгүүсүнө түрткү берүү. Баланын окуп-өнүгүү процесси ар дайым өзгөрүп турат. Кенже класстын окуучусунун окууда өз алдынчалыкка, демилгелүү жана жоопкерчиликтүү болууга жетишүүсү үчүн баланын өзүн-өзү текшерип, баалоосу өзгөчө мааниге ээ, башкача айтканда, өзүнүн жана классташтарынын ишмердүүлүгүн өз алдынча текшерип, баалай алуусу, окуудагы кемчиликтеринин себептерин аныктап, аларды жоюу алуу жөндөмдүүлүгү.

Ар бир сабакта мугалим төмөнкү суроолордун тегерегинде ой жүгүртүүсү зарыл: – Өтүлгөн материалды окуучулар канчалык деңгээлде өздөштүрдү?

– Аны мен кантип текшере алам?

– Кайсы тапшырманы аткарууда окуучулар кыйналышты? Себеби эмнеде?

– Эгерде тапшырма кыйынчылык туудурса, окутуу методикасында эмнелерди өзгөртүү зарыл? Эгерде мугалим булар жөнүндө ойлонбосо, сабактардын пландарын иштеп чыгуу, сабак учурунда жагымдуу чөйрө түзүү, билим берүү стандарттарын эске алуу жана сактоо, окуу планына ылайык күтүлүүчү натыйжаларды бербейт. Сабак учурунда окуучуларга берген билими таасирдүү болуусу үчүн мугалим жооп берет. Окуучулардын материалдарды өздөштүрүү деңгээлин мугалим кантип текшере алат?

Баалоо менен окутуу бири-бирине тыгыз байланышта.

Баалоонун үч түрү:

-диагностикалык, калыптандыруучу жана жыйынтыктоочу. Булар бири-бири менен тыгыз байланышта, бири-биринен көз каранды. Диагностикалык баалоонун натыйжасы болбосо, мугалим калыптандыруучу баалоону тийиштүү деңгээлде колдоно албайт. Ал эми сабак учурундагы калыптандыруучу баалоонун сапаты жыйынтыктоочу баалоонун натыйжасына таасирин тийгизет. Баалоонун бул ырааттуулугун сактоо менен окутууда жогорку деңгээлге жетишүүгө мүмкүн.

Диагностикалык баалоо:

-Окуучулардын учурдагы компетентүүлүктөрүнүн калыптануу деңгээлин аныктоо (класстык журналга баа коюлбайт)

- Теманын, бөлүмдүн алдында, чейректин, окуу жылынын башында, жаңы класс же окуучу менен иштеп баштаганда

- Окуучулардын өздөштүрүү деңгээлин аныктоо жана мугалимге календардык, сабактык пландарын оңдоп-түзөөгө, өзгөртүүлөрдү киргизүүгө мүмкүнчүлүк берет

Калыптандыруучу баалоо:

- Бул баалоо окутуу процессинде окуучунун жетишкендиктерине байкоо жүргүзүү, талдоо, оңдоп-түзөө, мында да баа коюлбайт.

- Сабак учурунда дайыма, үзгүлтүксүз жүргүзүлөт

- Окуучулардын жетишкендиктерине байкоо жүргүзүү жана окутуу процессин (сабактардын пландарын) ыңгайлаштыруу, өзгөртүүлөрдү киргизүү, оңдоп-түзөөгө мүмкүнчүлүк берет

Жыйынтыктоочу баалоо

- Жыйынтыктоочу баалоодо мугалим окуучуга баа коет, теманын, бөлүмдүн, чейректин, окуу жылынын аягында;

- Окуучулар окутуу процессинде эмнелерди үйрөнгөнү жөнүндө маалымат берет;

Баалоо көндүмү – окуучуларга окутуу процессинде үйрөтүлүүчү турмушта зарыл болгон, өтө манилүү көндүмдөрдүн бири.

Калыптандыруучу баалоо- көндүмдү билим берүүнүн сапатына таасир тийгизе турган негизги көндүм катары колдонууну талап кылат. Каталарды байкоо, иш-аракетке карата баалоо критерийлерин колдонуу, классташынын жообун угуу – абдан татаал, бирок окуучуга зарыл болгон көндүм болуп эсептелет. Баалоо ишмердүүлүгүнө болгон негизги талаптардын бири – бул окуучулардын өз натыйжаларын баалоо, каталарын байкоо жана түрдүү иштерге карата коюлган талаптарды билүү жөндөмдүүлүгүн калыптандыруу. Бул максатка жетүү үчүн өзүн-өзү жана бирин-бири баалоо ыкмаларын колдонуу шарт.

Өзүн-өзү баалоо – бул өзүнүн күчтүү жана алсыз жактары, мүмкүнчүлүктөрү жана көйгөйлөрү жөнүндө маалыматтарды топтоп, талдоого багытталган процесс. Окуучунун өзүн-өзү баалоо көндүмү өз ишин бир катар критерийлер боюнча баалоонун негизинде калыптанууга тийиш. Аталган шартта гана окуучу өзүнүн ишин, ар бирине өзүнчө баалоо критерийи колдонулган, бир кыйла жөндөмдүүлүктөрдүн топтому катары көрө алат. Окуучу өзүнүн жетишкендиктерине өзү байкоо жүргүзө алат.

Бирин-бири баалоо Калыптандыруучу баалоо окуучуларга өтүлгөн материалды бири-биринин ишин баалоо аркылуу бышыктоого, бири-биринен үйрөнүүгө мүмкүнчүлүк берет. Дагы бир артыкчылыгы – бул башкалар аткарган иштин күчтүү жана алсыз жактарын аныктоо аркылуу өзүнүн жетишүүсүн талдайт

Бирин-бири баалоонун түрлөрү:

- иштери менен алмашуу;

- атайын түзүлгөн план боюнча бири-бирин сурамжылоо;

- окуу көндүмдөрүн текшерүү;

- өз ара тапшырмаларды берүү.

Бирин-бирин баалоону тез-тез колдонуу сунушталбайт, анткени баалоочулар кайтарым байланыш берүү учурунда ката кетирүүлөрү ыктымал. Жуптарды тез-тез алмаштырып туруу зарыл.

Кайтарым байланыш – бул коюлган максатка жетүүгө мүмкүнчүлүк түзө турган иш-аракеттер, жагдайлар, суроолор жана маселелер тууралуу билдирүүлөрдү жана комментарийлерди алуу. Окутуу жана окуу процесси кандай өтүп жаткандыгы жөнүндө түшүнүк берет, ар бир окуучунун билиминдеги жетишкендиктери жана жетишпегендиктери тууралуу маалымдайт. Кайтарым байланыш сый-урмат жана ак ниеттүү мамиледе жүргүзүлүп, окуучуларга туура жооп берүү жана каталарын оңдоо үчүн убакыт берилсе, окутуу жана окуу процесстеринин ийгиликтүү болуусун камсыздайт. Ал так, түшүнүктүү жана темага тиешелүү болуп, өз убагында өткөрүлүүсү зарыл.

Шыктандыруу – бул белгилүү максаттарга жетүүнү камсыздоо үчүн иш-аракеттерге түрткү берүү процесси. *Ички умтулуу* – бул жеке каалоолор жана муктаждыктардын негизинде умтулуу. *Тышкы умтулуу* – бул демилге берүүнүн (мактоо, баалар, ардак грамоталар ж. б. у. с.) түрлөрүн камтыган айлана-чөйрөдөгү факторлордун негизинде умтулуу. Окуучулардын умтулуусун жогорулатып, шыктандыруу окутуу процессинде жүргүзүлүп турат.

Мугалим окуучуну шыктандыруу учурунда төмөнкүлөргө көңүл буруусу зарыл:

1. Сабак учурунда баалоо коркуу сезимин туудурбастан, окуп-үйрөнүүгө демилге берүүсү тийиш. Жыйынтыктоочу баалоо окуучулардын коркуу сезимин туудурары жашыруун эмес. Жазуу ишинин алдында мугалим ага карата колдонула турган баалоо критерийлерин айтып, түшүндүрүүсү зарыл. Анткени баалоо ачык-айкын жүргүзүлүп, окуучулар эмнелер баалана турганын билүүлөрү керек.

2. Мугалим кайтарым байланышты өз убагында өткөрүп, жетишкендиктерди, иштин жакшы аткарылган жактарын белгилейт. Андан кийин каталарды жоюу боюнча так, түшүнүктүү кеңештерди жана аткарууга мүмкүн болгон сунуштарды берет.

3. Окуучуларга жоопту даярдоого убакыт берилет. Мугалим багыт берүүгө шашылбоосу тийиш. Мисалы, мугалим окуучуларга суроо бергенден кийин ой жүгүртүүгө 20 секунд убакыт берет, андан соң жооп берүүлөрүн өтүнөт. Эгерде суроо бир окуучуга берилсе, жоопту билген башка окуучулар айтпоосун өтүнүп, суроо берилген окуучуга жооп берүү мүмкүнчүлүгү берилүүсү кажет. Окуучу суроонун жообун билбесе, мугалим класстан жардам сураса болот.

4. Окуучулар менен жалпы класска тиешелүү көйгөйлөрдү талкуулоо жана келип чыккан кыйынчылыктарды чечүү жолдорун издеп табуу. Мисалы, жазуу ишин талдоо учурунда жалпы класс же бир нече окуучу бир эле тапшырманы аткарууда кыйналганы аныкталса, мугалим жалпы класс менен биргеликте келип чыккан көйгөйдү талкуулап, аны чечүү жолдорун иштеп чыгат.

Диагностук баа берүү- окуучунун прогрессине баа берүү үчүн колдонулат-окуу жылынын ичинде мугалим окуучулардын компетенттүүлүгүнүн калыптанышынын баштапкы дэңгээлин жетишилген натыйжалар менен салыштырууну жүргүзөт.

Жыйынтык баа берүү окутуунун ар бир баскычы үчүн пландаштырган натыйжаларга окуучунун жетишүү даражасын аныктоо үчүн жардам берет, жана учурдагы, аралык жана жыйынтыктоочу баа берүүдөн келип чыгат.